

„Истина је структурисана као фикција“

Ових дана у Србији, на страницама интернет часописа *Нова српска политичка мисао*, један чувени исказ Жака Лакана (Lacan) поново добија на својој актуелности, наиме, онај исказ који каже да је "истина структурисана као фикција".

[\[1\]](#)

Када Лакан каже да је истина структурисана као фикција то не значи да се фикција и истина ту изједначавају. Ради се о самој структури која им је заједничка, а која подразумева један логичан, кохерентан низ смењивања аргумената или података у ком из једног следи други, што је структура која пружа убедљивост. Основна разлика између истине и фикције је у томе што истинита нарација увек има неки

пре-остатак

, нешто што, такорећи, "штрчи", што се не да подвести под кохерентни ток нарације, док фикција нигде нема такву "пукотину".

Сличан однос према истини и фикцији можемо наћи и код Карла Попера (Popper), који за критеријум научног статуса једне теорије узима могућност њене оспоривости. [\[2\]](#) Тако, можемо да закључимо о постојању три врсте нарације: једна врста би била нарација која и није нарација јер она уопште није кохерентна, а која садржи две или више теза које су неспојиве, које не могу стајати једна поред друге; друга врста нарације је она која има кохерентан ток и развој и која има само један конститутивни рез, неко место које није у стању да покрије а које, као непокривено, јесте оно што, поперовски, омогућава квалификацију те нарације као истините или "истинолике", оспориве и зато научне; трећа врста је она у којој је све покривено наративом, која нема пре-остатка, и која се зато сматра фикцијом, која затим може да буде уметничка, митска, или може да буде, у случају ако је фикцијскост ове нарације за наратора нерелевантна, параноичка претерана рационализација.

У текстовима као што су "Комунистичка стратегија освајања власти" [\[3\]](#) Владислава Б. Сотировића и "Ко би се смео изједначавати са ким?"

[\[4\]](#)

Стефана Каргановића (ако изузмемо неспојиве делове овог текста који га квалификују као не-нарацију, а о чему сам писао у коментарима на исти)

[\[5\]](#)

имамо нарцију која сведочи о једној претераној рационализацији. Ту имамо испостављено да су партизани, чак директно или индиректно у савезу са усташама и

немачким нацистима, палили села како би било што више сиромашних, бескућника, итд. То је, по овим текстовима, рађено зато што у Југославији није било довољно сиромашних (sic!), није било довољно радничке класе да би се једна комунистичка револуција могла спровести, па кад их већ није било, онда су их партизани морали сами направити. Па овде као да причамо о самом Свевишњем, који дође и створи свет ни из чега.

Тако су, по овим ауторима и њиховим текстовима, партизани, као један свемоћни орвеловски "Велики брат", остварили у пракси оно о чему се у филозофском идеализму само сањало и теоретисало. А када се оно што је једна идеалистичка теоретска поставка овако олако, без нужне медијације између теоријског и практичног, пренесе на свакидашњицу, онда се добија један *par excellence* параноички заплет, који за последицу има дисквалификацију ових текстова као научних. Историја је наука, а ови текстови имају претензију да се појаве као научни историјски текстови, али у томе омањују баш зато што претерују са рационализацијом, јер без остатка продукују фиктивне фигуре свемоћних ликова.

Параноик је параноик зато што за њега не важи случај, већ у свему види намеру, те зато што тамо, где је на делу чисти рад снага које немају никакву свест, види онога који је свесно испланирао и остварио неки чин. Тако је и са наша два текста и са њихова два аутора – тамо где је био у питању однос историјских снага и случаја они виде заверу и виде онога (или боље "Онога" са великим "О" будући да се ради о неком ко је по моћи једнак самоме Богу) који иза свега тога стоји. А зато што се не ради о роману или причи, већ о претензији да ове њихове наратије добију статус "објективног", научног, овде онда немамо посла са уметничком, већ само и једино са параноичком фикцијом.

Комунистички панџабски ласо

Панџабски (Панџаб је бивша индијска а данашња пакистанска регија) ласо је једна ефектна справа за убијање којом плаћене убице у Индији раде свој посао, или нам бар тако приче о њима говоре. Панџабски ласо није било какав ласо који је познат из каубојских филмова, већ је у питању ласо који се затеже све јаче што се онај ко је њиме ухваћен више покушава ослободити. Ова справа је одговарајућа метафора за наратије које нам Сотировић и Каргановић испостављају, јер када им се приступи аналитично, постаје јасно да, што се они више батргају да би се ослободили омче комунизма, ефективно се све јаче у њу заплићу. Што више говоре о злу комунистичке Југославије, о томе како је тај режим сакривао истину, како је понижавао одређене националне скупине итд., то им комунистички режим постаје драгоценији и неопходнији. Отприлике онако како "другосрбијанци" у своје лепом сећању чувају Слободана Милошевића, који

ваљда само за њих још увек није мртав, те чије пипке и даље виде како се у свему протежу. Отприлике, исто онако како је један просечни нациста за време нацистичке Немачке видео Јеврејина – што се више Јевреја истребљује, то Јевреји постају присутнији и опаснији, јер сада кад их се више не види, они почињу да "раде иза леђа".

Параноичка структура фикције о којој овде говоримо не дâ комунистима да се повуку, промене или било шта слично (или бар неће да види да су комунисти нестали, променили се итд.). Она подразумева да су комунисти какви су (или пак, *који су*) били присутни четрдесетих година прошлог века и даље ту негде, само сада још опаснији, јер их нико не види. Па отуд потреба да им се одупре још јаче. Што је један

circulus

vitiosus

, јер што је јаче опирање, то већа неопходност оних којима се ови опире, и тако у круг.

Успут, зато је, рекло би се судећи по овоме, једини начин да се ишчупамо из канџи титоистичког режима ништа друго до да сами данас постанемо комунисти. Тако нас неће прогањати неки свемоћни лик комуниста јер ако смо ми сами комунисти, знаћемо како ствари код нас стоје. Па нећемо упадати у замке бившег режима остављене да се у њих данас наивни хватају, а које постижу да не видимо како је сам тај, тада декадентни, комунистички режим крајем осамдесетих и почетком деведесетих, продуковао нарације о "хиљадугодишњим националним традицијама" и "хиљадугодишњим националним сукобима" само зато да би се одржао на власти и после слома комунизма свугде у свету.

Овим смо заправо стигли до двоструке фикције: једна је ова која исповеда "истине о четницима" и нашироко и надугачко продукује све једну од друге бесрамнију ревизионистичку причу, а друга је она фикција на којој ова скорашња почива, ова о "хиљадугодишњем...", којом се прикрива немоћ једног режима и траже се разлози који су све један монументалнији од другог. Национализам, све са "истинама о четницима", остављен нам је као аманет комунистичког режима какав је био онај који је пропао, а они који су поверовали у ту лаж сада је се држе и преко ње одржавају у животу као свог "конститутивног другог", као свој негативни одраз који им обезбеђује идентитет, нешто што у сваком случају никада није било такво какво им се чини.

Ту почива фундаментална лаж ове параноичне фикције која говори да су партизани палили куће и тако производили бескућнике које су мобилисали, да су водили битке како би Немци ликвидирали што више Срба, итд. Не само да једна таква нарација не успева да се носи са истином, него чак не успева ни да се носи са једном фикцијом која јој је подваљена док су њени аутори гледали на другу страну, у назад, како би видели своју

"истину о четницима". Па док су покушавали да виде истину, добили су уместо тога фикцију, а истина се изгубила или је, пре бисмо рекли, постала фикција. Зато, узгред, наслов овог текста није под наводницима. Да јесте, то би имплицирало да осим "истине о четницима", где наводници сугеришу да је нешто лажно у питању, постоји нека права истина. Али је проблем што је права и једина истина о четницима само фикција. Осим ове параноичке нарације, дубоко либидинално инвестиране, никаква друга истина која би благонаклоно говорила о четницима данас не постоји.

Фикција на страницама *Нове српске политичке мисли*

Зашто *Нова српска политичка мисао* објављује овакве параноичке фикције? Неко би можда помислио да ја, када говорим о овим параноичким саставима који су ту објављени, успут говорим и нешто лоше о НСПМ. Али није такав случај у питању. У време када, како каже један од најбољих текстова који је о политици скоро продукovan у Србији, текст "Црвени и црни" Ђорђа Вукадиновића, [\[6\]](#) немамо политику већ имамо само опортунизам који се заогрће било црвеним било црним заставама, фикција постаје нешто што је битније од истине. Истина данас у Србији јесте истина опортунизма. А управо из фикције може да, реално, једном у перспективи, настане политичко. О заснивању политичког на основу једне митске фикције пише Хајдегер (Heidegger) када о заснивању државе говори као о једном потезу у ком се митско отеловљује.

[\[7\]](#)

Као услов за сваки политички однос Карл Шмит (Schmitt) узима лик непријатеља, о ком каже да не мора да заиста буде морално инфериорнији, естетички неприхватљив, итд. али да се онда обавезно као такав види кроз призму непријатељства.

[\[8\]](#)

НСПМ, објављујући овакве фикције, покушава да ре-политизује скоро сасвим де-политизовани простор српске јавности, и то је велики значај овог часописа, што тамо где је де-политизовани опортунизам покушава да зачне нешто што је право политичко.

Када ја, на пример, овде устајем против фикција као што су ове "истине о четницима", онда могу да се, захваљујући НСПМ, правим да постоји политика у Србији и да се, упркос томе што стоји Вукадиновићева дијагноза да су се "црвени" и "црни" данас измирили у опортунизму, борим за црвене а против "црвених" и црних и да се надам да ће политике једном поново и бити, само ако будемо довољно упорни и истрајемо у овим фикцијама. Опет, не у било којим фикцијама, већ, специфичније, у разликовању између фикције и истине структурисане као фикције.

Та борба, иако, шире узето, јесте борба фикција, јесте уједно и реална борба, јер су ово фикције које иза себе имају идеју која, у платонистичком смислу, јесте вечна и не може а да нема свој реалитет независно од тога да ли има или нема фактицитет. Међутим, ако су идеје вечне и имају реалитет, њихово материјално, у овом случају текстуално испољавање, није нешто што се може тек тако нивелисати и свести на једнаке вредности. Постоје фикције и фикције, да тако кажемо. Постоје фикције које су вредне тога да се човек за њих бори да престану да буду фикције, а постоје и оне друге фикције против којих се треба борити да никада не би престале да буду ништа друго до фикције. И ту се опет враћамо на почетак овог текста и на вредност и научност научне, у овом случају историјске теорије. Нису све фикције исте, нису све исто вредне; неке су мање вредне од других, а то су оне које не желе да се појаве као фикције и баш зато не успевају да буду ништа друго до фикције, параноичне и зато неплодне, јер се њима ствари не могу променити будући да се у њима и да се њима чува један *status quo*. Плодне фикције су оне које имају један потенцијал, једну до сада неисцрпљену виртуелну димензију која заслужује још један покушај или још много покушаја актуелизације.

НСПМ нам обезбеђује простор – простор за борбу која треба да покаже које су фикције плодне, а које то нису. Мит о "истини о четницима", зато што се своди на параноичкову фантазију о "Ономе који иза кулиса вуче све конце", "Ономе који помера завесе" па открива и сакрива како му се шта прохте, није фикција на којој се било шта може засновати, јер она доноси само једну импотентну борбу против измаштаног не-успокојеног и посредством тог мита не-успокојивог невидљивог комунистичког господара. За разлику од овога и њему сродних митова, плодна фикција мора моћи да не буде сведена и сводива на једну завршену, заокружену целину, већ мора да има помањкање оних који се ту сматрају одговорнима баш зато да би неко својевољно тек преузео на себе одговорност за идеје и за идеале који се у тој фикцији испостављају. Плодна фикција која има потенцијал да се актуелизује мора у себи непрестано задржавати моменат произвољнога, неутемељенога, баш зато да би се неко уопште могао за њу својевољно определити. С друге стране, панична, хистеричко-параноичка фикција увек испоставља наратију о некој угрожености од стране господара који се онда заувек том фикцијом чува, па било да се ради о "хиљадугодишњој традицији" или о "комунистичком злу".

Некако је и логично да само тамо где се господар не признаје може да буде нечега новог, а да тамо где се господару пребацује, где га се призива и позива на одговорност, или пак тамо где се један господар жели заменити неким новим, никада ничег новог не може ни да буде.

[1] Jacques Lacan, *Ecrits: A Selection*, Tavistock Publications, London, 1977, 306.

[2] Karl Popper, *Conjectures and Refutations*, Routledge, London, 1963, 36.

[3] [Владислав Б. Сотировић, "Комунистичка стратегија освајања власти", НСПМ](#) , приступљено 29. 08. 2009.

[4] [Стефан Каргановић, "Ко би се смео изједначавати са ким?", НСПМ](#) , приступљено 29. 08. 2009.

[5] [Коментари на текст Стефана Каргановића "Ко би се смео изједначавати са ким?", НСПМ](#) , приступљено 29. 08. 2009.

[6] [Ђорђе Вукадиновић, "Црвени и црни", НСПМ](#) , приступљено 29. 08. 2009.

[7] Мартин Хајдегер, "Извор уметничког дела" у *Шумски путеви*, Београд, Плато, 2000, 44.

[8] Carl Schmitt, *The Concept of the Political*, University of Chicago Press, Chicago and London, 2007, 27.